

HEILSA OG ANDSEVNÍ HJÁ ELDRI FØROYINGUM

– EIN 10-ÁRA ENDURKANNING

Eina H. Eliasen, Cand.scient.san.

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

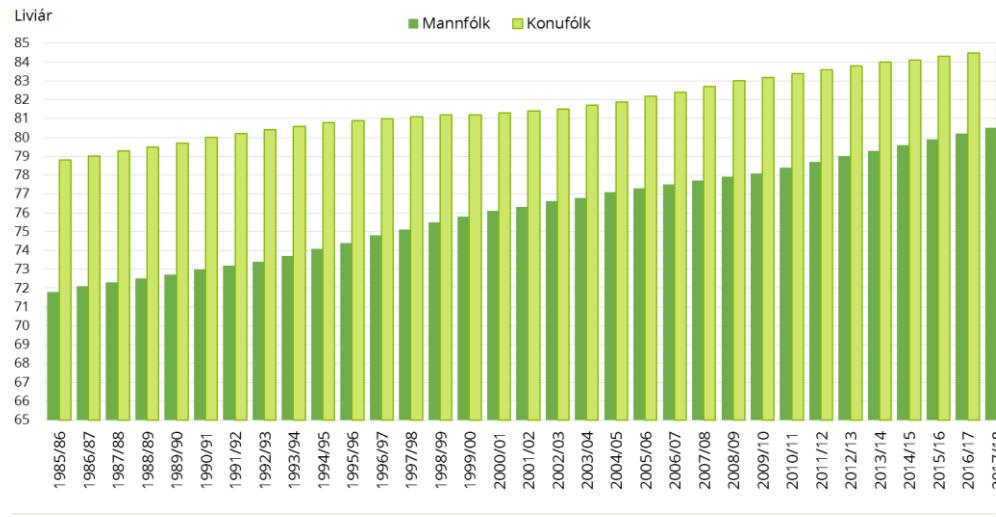

Hví er tað týdningarmikið at fáa vitan um heilsustøðuna hjá eldri fôroyingum?

- Talið av eldri fólki í heiminum í stórum vøkstri.
Frá 2015 til 2050: Mett verður, at talið av fólkum 60+ ár nærum tvífaldast frá 12% til 22%.
- Miðal livialdur í Føroyum frá 1985 – 2018.
Hjá kvinnum longdur við 5,9 árum. Hjá monnum við 8,7 árum.

Væntaður miðal livialdur frá lívsbyrjan

Mannfólk og konufólk 1985 - 2018

Eru árini sum leggjast til...

- Ár við góðari heilsu, har tey eldru klára seg sjálvi og búgva heima í eignum bústaði?

ella

- Liva vit longri merkt av sjúku og niðursettum virkisførleika bæði likamliga og/ella kognitivt og tí hava tørv á røkt og umsorgan?

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

*Ljósini í lagkøkuni gerast fleiri og fleiri,
men megna vit at blása tey mongu ljósini?*

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

Øktur aldur er ein tann størsti vandatáttur fyrir m.a.:

- Fleiri varandi sjúkur t.d. hjarta-æðra sjúku, diabetes og demens
- Andsevni vikna við árunum
- Likamliga heilsan viknar við árunum

*Hjá summum er afturgongdin skjót,
meðan hon hjá φðrum er seinni ella
nærum tann sama.*

*Spurningurin er sostatt, hví summi
varðveita góða heilsu langt upp í árini,
meðan tað gongur skjótt niður á bakka
fyri onnur?*

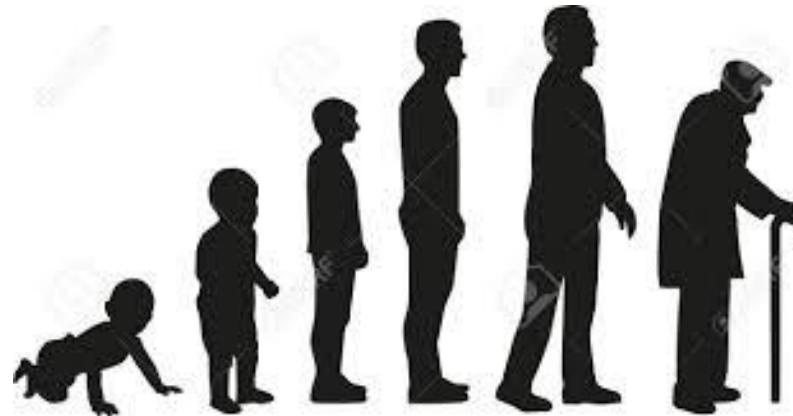

Deildin fyrir Arbeiðs- og Almannuheilsu

*Arvur, umhvørvi og tann natúrliga biologiska prosessin ávirka gongdina, og ein týðandi avbjóðing í leitanini eftir, hvussu vit **eldast væl**, er at eyðmerkja faktorar, sum ávirka heilsustþóðuna, bæði á positivan og negativan hátt.*

Fyri at menna eitt munagott fyrabyrgjandi og heilsufremjandi arbeiði, í einum aldrandi samfélög, er neyðugt við vitan um heilsustþóðuna hjá teimum eldru.

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

Sjeytiára kohortan – 10 ára endurkanning

2007/2008

2018

2007/08: Allir føroyingar føddir í januar 1934 til august 1937 (70-74 ár) bjóðaðir at luttaka í granskigarverkætlan.

Endamál: *At kanna um náttúrudálkandi evni hava týdning fyri sjúkur í hjarta-æðralagnum og nervalagnum.*

Kanningar: Vanlig heilsukanning, hjarta-æðra kanning og kanning av andsevnum, blóðroynd, hárooynd og neglaroynd – tilsamans 4 tímar.

2018: Endurkanning av somu persónum 10 ár seinni (80-84 ár).

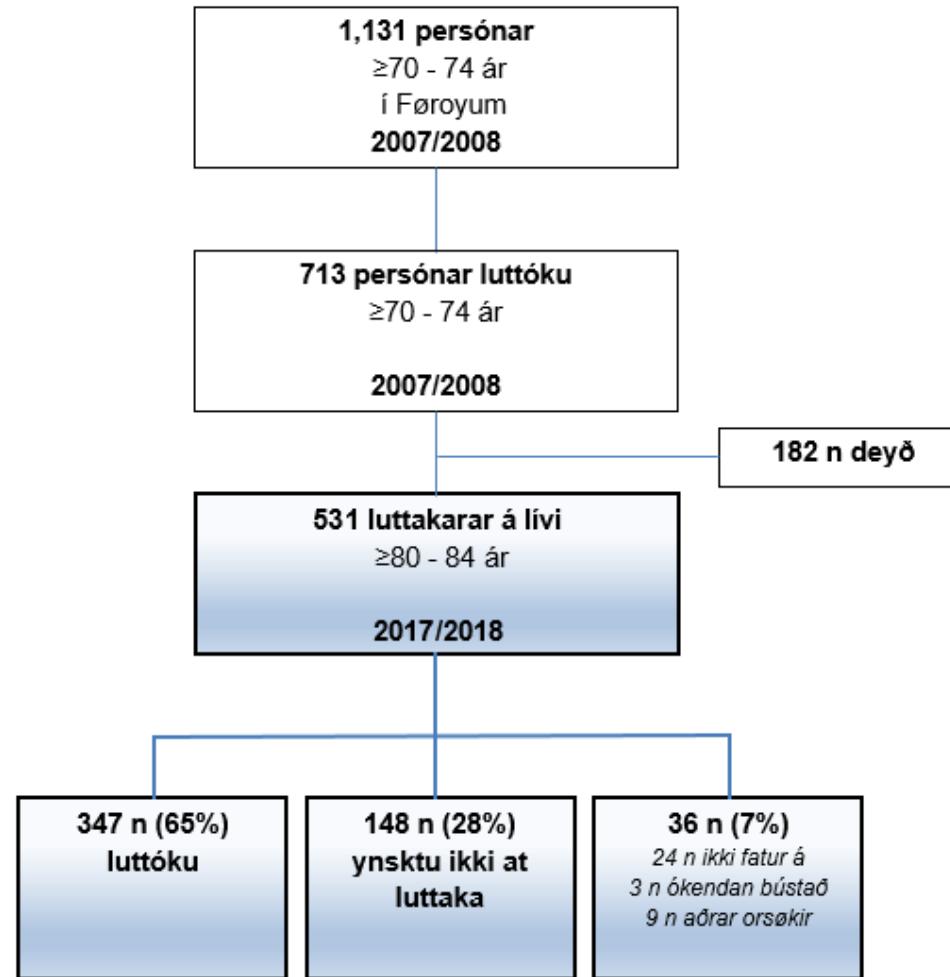
Nærum somu heilsukanningar gjørðar.

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

Sjeytiára kohortan – 10 ára endurkanning

Deildin fyrir Arbeiðs- og Almannuheilsu

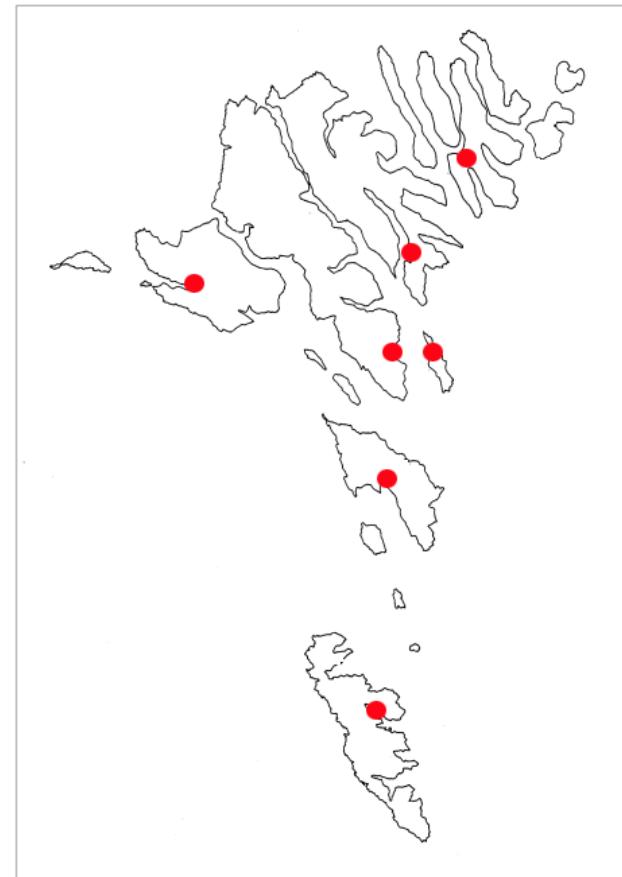

Sjeytiára kohortan – 10 ára endurkanning

Kanningarstøð

- Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu í Tórshavn
- +6 ymisk støð í Føroyum
- Heimavitjan

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

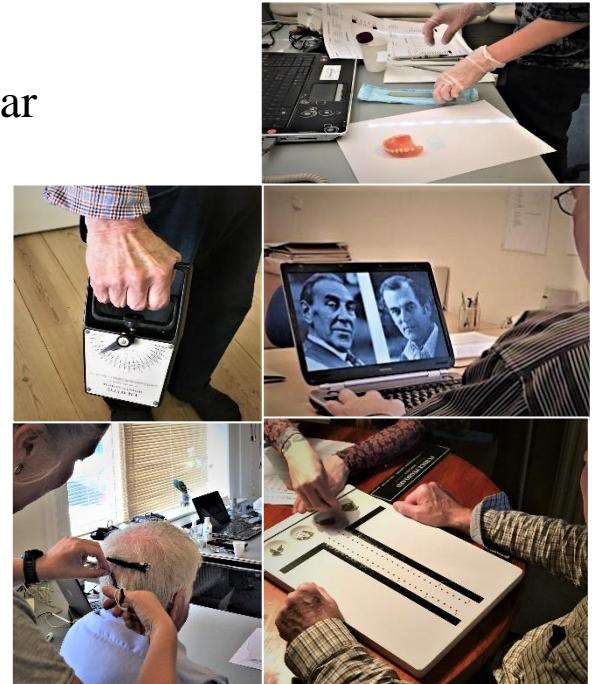

Sjeytiára kohortan – 10 ára endurkanning

Í stóran mun somu kanningar sum fyri 10 árum síðani - á leið 3-4 tímar tilsamans.

- Kanning av andsevni – Neuropsykologiskar/kognitivar kanningar
- Kropsligar kanningar
- Kanning av tonnum
- Spurnabløð
- Biologiskar royndir

Sjeytiára kohortan – 10 ára endurkanning

Kropsligar kanningar

- Hædd, vekt, miðju- og mjadanamát
- *Feitt prosent - Impedance*
- Blóðtrýst
- Eygu og hoyrn
- CatSYS mättingar (tremor, postural sway og reaction time)
- *Fysiologiskar kanningar: Timed up and go test (TUG), Sit to stand test, Handgrip strength test*
- *Lungnafunktions kanning - Spirometry*
- Kanning av hjarta - Electrocardiogram (ECG)

Skráskrift = kanningar sum komu aftrat í 10 ára endurkanning

Deildin fyrir Arbeiðs- og Almannuheilsu

Sjeytiára kohortan – 10 ára endurkanning

Kanning av andsevni

Neuropsykologiskar/kognitivar kanningar

- Manuellur fínmotoríkkur
(Fine manual motor function)
- Árvaknið (Attention)
- Ígongdsetingarførleiki (Executive function)
- Fatan av rúm og kós (Visuospatial skills)
- Orðatilfeingi (Language)
- Málsligt minni (Verbal memory)
- *Mini mental state kanning (MMSE)*

Skráskrift = kanningar sum komu aftrat í 10 ára endurkanning

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

Sjeytiára kohortan – 10 ára endurkanning

Spurnabløð

- Almenn viðurskifti (kyn, aldur, hjúnarstøða, bústaðarsøga, arbeiðsroyndir o.a.)
- Sjúkrasøga og heilivágssnýtsla
- Sjálvsmetan av egnari heilsu og minni
- Lívstílssvanar (royking, alkohol, rørsla og matvanar við serligum atliti til føroyskan mat)
- *Frítíðarvirksemi*

Standariserað spurnabløð

- *Persónsmenska (Big Five Inventory BFI-11)*
- *Lívsgóðska (WHO Quality of life and Well being index WHO-5)*
- *Nøgdsemi við lívið (Satisfactory with life SWLS og Geriatric Depression Scale GDS-15)*
- *Sosiala netverkið (Lubben Social Network Scale 6 LSNS-6)*
- *Gerandisvirksemið (Activities of Daily Living ADL og Instrumental Activities of Daily Living IADL)*

Skráskrift = kanningar sum komu aftrat í 10 ára endurkanning

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

Sjeytiára kohortan – 10 ára endurkanning

Biologiskt tilfar

- Blóðroynd
- Landroynd
- Hárroynd

Hárroynd verður tikin

Deildin fyrir Arbeiðs- og Almannuheilsu

Úrslit frá 70-74 ára kanningunum

Environmental Research
Volume 140, July 2015, Pages 699-703

Clinical Care/Education/Nutrition/Psychosocial Research
ORIGINAL ARTICLE

Effect of seafood mediated PCB exposure on desaturase activity and PUFA profile in Faroese septuagenarians

Sandra Søgaard Tøttenborg ^{a, b}, Anna L. Choi ^a, Kristian S. Bjerve ^{c, d}, Pal Weihe ^e, Philippe Grandjean ^{a, b}

 Show more

<https://doi.org/10.1016/j.envres.2015.06.001>

Vitamin D Status in Relation to Glucose Metabolism and Type 2 Diabetes in Septuagenarians

CHRISTINE DALGÅRD, PHD¹
MARIA SKAALUM PETERSEN, PHD²

PAL WEIHE, MD^{1,2}
PHILIPPE GRANDJEAN, DMSC^{1,3}

gastrointestinal absorption of vitamin D may decrease (8), thereby leaving the

Gender differences in cognitive performance and health status in the Faroese Septuagenarians cohort

Maria Skaalum Petersen , Fróði Debes, Philippe Grandjean, Pál Weihe

European Journal of Public Health, Volume 29, Issue 1, February 2019, Pages 79–81, <https://doi.org/10.1093/eurpub/cky133>

Published: 18 July 2018

Br J Nutr. 2010 September ; 104(6): 914–918. doi:10.1017/S0007114510001509.

High latitude and marine diet: vitamin D status in elderly Faroese

Christine Dalgård^{1,*}, Maria Skaalum Petersen², Anne V. Schmedes³, Ivan Brandslund³, Pal Weihe^{1,2}, and Philippe Grandjean^{1,4}

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

Úrslit frá 70-74 ára kanningunum

Nøkur úrslit frá 70-74 ár

Andsevni

- Fjölbroytni viðvíkjandi andsevnum hjá teimum 70-74 ára gomlu
- Kvinnur betri til at minnast
- Menn betri til málsliga fatan og fatan av rúm og rætningu

Á leið 10% av luttakarunum mettu minnið at vera verri enn væntað í mun til aldur. Signifikantur samanhangur millum uppftatanina hjá luttakarunum og mátingar av minninum.

Gender differences in cognitive performance and health status in the Faroese Septuagenarians cohort

Maria Skaalum Petersen, Fróði Debes, Philippe Grandjean, Pál Weihe

European Journal of Public Health, Volume 29, Issue 1, February 2019, Pages 79–81, <https://doi.org/10.1093/eurpub/cky133>

Published: 18 July 2018

Table 1. Neuropsychological test scores of the Faroese Septuagenarian cohort at age 70-74 years, stratified by gender.

Domain	Neuropsychological test	Men (n=361)	Z scores % below/above average	Women (n=352)	Z scores % below/above average	P-value ^a
Verbal comprehension	Boston Naming Test, no Cues	17.7 (5.7)	5.6/8.1 (5.8)	16.2 (5.8)	8.8/5.4	0.02
Non-verbal reasoning	Raven Colored Progressive Matrices	17.3 (3.0)	5/8.4 (2.8)	17.1 (2.8)	4.5/6.8	0.29
Visuospatial Perception	NES2, Pattern Recognition, Correct	24.3 (1.2)	7.6/0 (1.2)	24.3 (1.2)	9.8/0	0.86
Perceptual Speed	NES2, Pattern Recognition, time	8.4 (3.5)	0/8.5 (3.5)	7.3 (2.7)	0/3.2	<0.00 1
Attention, Speed	NES2, Continuous Performance Test with letters	452 (61)	2.8/5.9 (5.9)	468 (71)	1.2/9.8	0.002
Attention, Speed	NES2, Symbol Digit Modalities Test	5.4 (2.0)	0.6/5.6 (5.6)	5.3 (1.9)	0.3/6.3	0.85
Delayed free-recalling	Face Recognition Memory Test, Immediate Time	4642 (3227)	0/0.2 (0.2)	4622 (3125)	0/0.2 (0.2)	0.60
Immediate memory	Selective Reminding, 1. trial, immediate recall	3.9 (1.2)	9.5/8.1 (8.1)	4.3 (1.3)	6.8/17.6 (17.6)	<0.00 1
Learning and recall	Selective Reminding, Reminders	(13.8)	0/13.7 (13.7)	(11.3)	0/5.7	1
Immediate memory	Face Recognition Memory Test, Immediate recall	38.6 (5.4)	9.3/2 (5.4)	40.0 (5.5)	8/5.4	<0.00 1
Incidental memory, delayed	Boston Naming Test, Delayed	6.5 (3.0)	7.3/2.5 (2.5)	8.6 (3.9)	6/15.1	<0.00 1
Delayed recall	Selective Reminding, Delayed	8.1 (2.1)	11.5/0 (0)	8.8 (1.7)	5.4/0	<0.00 1
Delayed recall	Face Recognition Memory Test, Delayed	35.9	8.2/6.8 (6.8)	37.1	4.3/8.3	0.002
Manual motor speed	NES2, Finger Tapping Test, Dominant	73.1	2.8/7.6 (7.6)	63.5	12.1/2	<0.00 1
Manual motor speed	Purdue Peg Board, Dominant	13.2	9.1/3.1 (3.1)	14.5	2.9/12.6	<0.00 1

Results shown as mean (standard deviation)

Abbreviations: SD=standard deviation; NES2=Neurobehavioral Evaluation System 2; BNT, Boston Naming Test.

^aMann-Whitney test used to test for sex differences.

Úrslit frá 70-74 ára kanningunum

Nøkur úrslit frá 70-74

Gender differences in cognitive performance
and health status in the Faroese
Septuagenarians cohort

Maria Skaalum Petersen, Fróði Debes, Philippe Grandjean, Pál Weihe

European Journal of Public Health, Volume 29, Issue 1, February 2019, Pages
79–81, <https://doi.org/10.1093/eurpub/cky133>

Published: 18 July 2018

Kropslig heilsa

- Áleið 1/3 av luttakarunum høvdu onga ella bert eina varandi sjúku og 45% høvdu 2 til 3 varandi sjúkur
- Høgt blóðtrýst kom oftast fyri (64.5%), síðani gikt (32.8%) og høgt kolesterol (30.1%)
- Kvinnur líða oftari av gikt, vöddapínu og lágum stoffskifti samanborið við menn
- Menn oftari hjarta- æðrasjúku og blóðtøpp í hjarta

History of chronic conditions - the Faroese Septagenarian cohort at age 70-74 years, stratified by gender.

	Total (n=713)	Men (n=361)	Women (n=352)	P-value*
Morbidity				0.2
0 or 1 chronic disease, n (%)	232 (32.5)	109 (30.2)	123 (34.9)	
2 to 3 chronic disease, n (%)	319 (44.7)	162 (44.9)	157 (44.6)	
4 to 5 chronic diseases, n (%)	132 (18.5)	75 (20.8)	57 (16.2)	
> 5 chronic diseases, n (%)	30 (4.2)	15 (4.2)	15 (4.3)	
History of chronic conditions^a				
Hypertension, n (%)	460 (64.5)	228 (63.2)	232 (65.9)	0.44
Arthrosis, n (%)	234 (32.8)	96 (26.6)	138 (39.2)	<0.001
Hypercholesterol, n (%)	215 (30.2)	119 (33.0)	96 (27.3)	0.1
Other heart disease, n (%)	158 (22.2)	109 (30.3)	49 (13.9)	<0.001
Muscle pain, n (%)	136 (19.1)	50 (13.9)	86 (24.5)	<0.001
Diabetes, n (%)	103 (14.4)	58 (16.1)	45 (12.8)	0.21
Myocardial infarction, n (%)	81 (11.4)	64 (17.7)	17 (4.9)	<0.001
Asthma n (%)	75 (10.5)	41 (11.4)	34 (9.7)	0.46
Cancer, n (%)	72 (10.1)	40 (11.1)	32 (9.1)	0.37
Hypothyroidism n (%)	50 (7.0)	15 (4.2)	35 (9.9)	0.002
Daily medication				
Daily prescription medication, n (%)	584 (81.9)	294 (81.7)	290 (82.9)	0.69
Number of prescribed medication, median (IQR)		4 (2-5)	3 (2-5)	0.1

* To test for sex differences, categorical variables were analyzed by chi square tests and continuous variables by Mann-Whitney test.

Abbreviations: IQR=interquartile range

^abased on self-reported conditions from the questionnaire

Deildin fyrir Arbeiðs- og Almannuheilsu

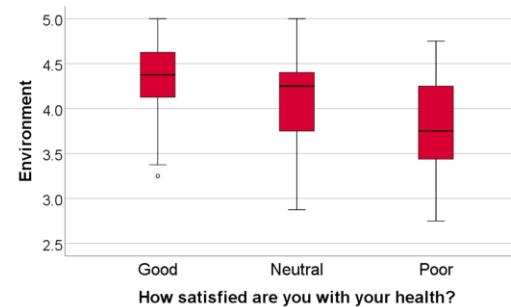
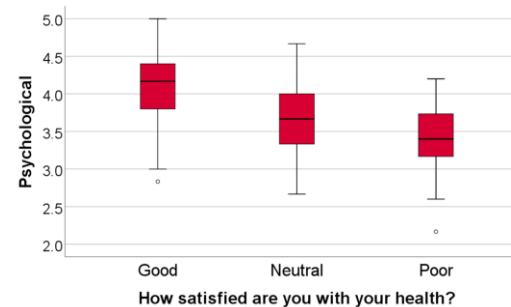
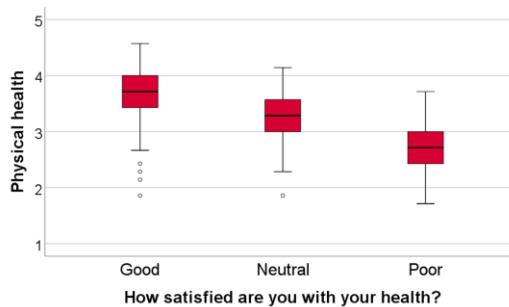

Fyribiliðsúrslit frá 80-84 ára kanningunum

Table 2 Self-reported quality of life by self-rated health status from WHOQOL-BREF

How would you rate your quality of life?	How satisfied are you with your health?				
	Very unsatisfied	Unsatisfied	Neither satisfied or unsatisfied	Satisfied	Very satisfied
Very poor, n (%)	0	1 (100)	0	0.0	0
Poor, n (%)	2 (22)	6 (67)	0	1 (11)	0
Neither good or poor, n (%)	1 (2)	12 (28)	17 (39)	13 (30)	0
Good, n (%)	0	6 (3)	29 (12)	186 (79)	14 (16)
Very good, n (%)	0	0	0	21 (50)	21 (50)

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

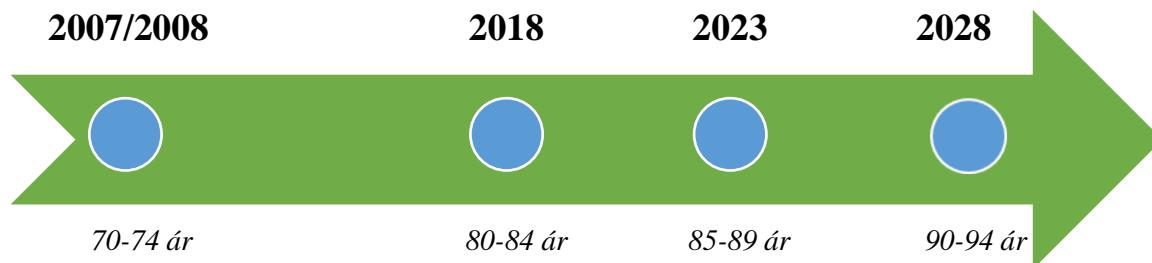

Framtíðarætlanir

Í ferð við at sökja fíggung til í hóvuðsheitum at...

- Greina og lýsa heilsustøðuna hjá føroyingum 80-84 ár
- Kanna *broytingar* í heilsustøðuni hjá eldri føroyingum yvir eitt 10 ára skeið
- Eyðmerkja faktorar, sum hava týdning fyri at *eldast væl* (Healthy Ageing)
- Samanbera objektivu heilsustøðuna við subjektivu fatanina av egnari heilsu
- At kanna deyðiligkeit og yvirlivilsi (survival)

At fylgja sjeytiára kohortuni fímsta hvørt ár...

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

10 ára endurkanning - Granskingsarbólkur

Maria Skaalum Petersen, PhD
Verkætlanarleiðari

Pál Weihe, Prof., Chief Physician
Verkætlanarleiðari

Eina H. Eliasen, Cand.scient.san,
Samskipari, rekruttering, kropsligar kannningar og
blóðroyndir

Fróði Debes, Cand.Psych
Neuropsykologiska/kognitiva test batterí

Marjun Tróndarson, Cand.Psych
Neuropsykologiskar/kognitivar kannningar

Helena Müller, Tannrøktari
Kanning av tonnum

Brita Ellefsen, Tannlækni, PhD
Verkætlanarleiðari – Kanning av tonnum

Deildin fyrir Arbeiðs- og Almannsraður

TAKK

10 ára endurkanningin varð fíggjað úr Granskingsargrunninum

*Ein serlig tøkk til tey mongu 80-84 ára gomlu,
sum luttóku í kanningunum.*

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannuheilsu

